

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ТВОРЧОСТІ І.О.БУНІНА У ШКОЛІ

Перегляд змісту програми з зарубіжної літератури за ред. Д.В.Затонського, К.Ю.Шахової та Є.В.Волощук для 11 класу, співставлення його зі змістом публікацій у науково-методичних виданнях за останнє десятиліття, аналіз власного досвіду, як педагогічного, так і, насамперед, читацького призвели до висновків, що однією з недостатньо розроблених у методичному аспекті є тема, що, на перший погляд, може здатися багатьом нашим колегам нескладною, – "Реалістична психологічна проза І.О.Буніна. "Легке дихання".

Авторами програм на вивчення цієї теми передбачена одна година. Цього часу цілком достатньо на аналіз новели. Методичні рекомендації Є.В.Волощук, одного з авторів програми, до проведення аналізу твору "Легке дихання" сприяють здійсненню його у відповідності сучасному розвитку літературознавчої науки, дозволяють розвинути та збагатити читацькі здібності школярів, наближають їх до розуміння невмирущості вічних цінностей. Але на уроках зарубіжної літератури у старших класах, в яких згідно із структурою шкільного курсу вивчається історико-літературний блок, здійснення аналізу окремого твору, вилученого з контексту творчості письменника та історико-літературної доби, не вважається можливим.

Одного уроку за творчістю цього витонченого лірика у прозі недостатньо, щоб досягти розуміння школярами особливостей індивідуального стилю І.О.Буніна, збагатити читацький досвід учнів вмінням сприймати твори складної поетики, твори, сповнені імпресіоністичною та символічною образністю. Згідно вимогам програми вчитель на цьому уроці повинен також сформулювати в учнів загальне уявлення про "художні особливості ліричної прози письменника, її зв'язки з його поетичною творчістю, провідні теми й настрої бунінських оповідань". Цей урок водночас призначений поглибити уявлення учнів про розвиток традицій реалізму XIX ст. та їхню взаємодію з новими літературними течіями на початку XX ст., розуміння ними особливостей ліричної прози митців реалізму XX ст. та особливостей зближення лірики та прози. Водночас на цьому ж уроці учні повинні засвоїти такі поняття з теорії літератури, як: імпресіонізм, фабула і сюжет. Все це в межах одного уроку пояснити неможливо. Будь-які спроби реалізувати це загрожують, як засвідчують наявні методичні рекомендації, звести діяльність учнів на такому уроці до поверхового аналізу окремого художнього тексту після ознайомлення школярів з біографією письменника та списком необхідних теоретичних понять.

Вивчення художнього твору в школі передбачає проходження, як правило, таких етапів: 1) підготовка учнів до його сприймання; 2) ознайомлення з текстом; 3) текстуальна робота над твором; 4) підсумкові заняття. В межах статті передбачено викласти методичні рекомендації до проведення вступного уроку за творчістю І.О.Буніна. Методичні рекомендації пройшли апробацію у практиці роботи, схвалені колегами – вчителями зарубіжної літератури Херсонської області, – що були присутні на двох уроках, приділених вивченню цієї теми.

Недостатній рівень розвитку асоціативного мислення учнів, відсутність у їхньому читальському досвіді навичок та вмінь сприймання творів, написаних в імпресіоністичній манері, вимагають від учителя застосувати системний підхід до вивчення творчості І.О.Буніна. Системний підхід до розкриття особливостей поетики письменника передбачає, насамперед, розкриття особливостей світобачення творчої індивідуальності (термін К.Б.Храпченко). За визначенням вчених, саме творча індивідуальність, поряд з впливом епохи, засвоєнням досвіду попередників є найдієвішим фактором формування творчої особистості митця, який формує з окремих одиниць цілісний організм творчості.

Учні повинні на вступному уроці не тільки уявити, чим жив митець, але й "відчувати", як він сприймав та оцінював життєві явища. Цьому сприяє введення історичного, історико-літературного та біографічного коментарів. Ці коментарі, не зведені до сухого со-

ціологічного фактажу, повинні забезпечити водночас розуміння учнями специфіки художнього стилю І.О.Буніна (прихильність до певних тем, прийомів побудови сюжету, творення образів, окремих тропів, використання одночасно усіх барв стилістичної палітри мови твору).

Засвоєння певної суми знань з теорії літератури та поглиблення вже наявних знань історико-літературного та теоретичного характеру на вступному уроці передбачено здійснити під час читання та аналізу поетичних творів І.О.Буніна (зокрема, "Самотність") та фрагментів з його оповідання "Антонівські яблука", прозового тексту складної поетики.

Такий хід роботи на підготовчому етапі сприяє розумінню характеру, особливостей і способів освоєння митцем явищ дійсності, його ставлення до неї. Учні засвоюють під керівництвом вчителя способи сприйняття та аналізу багатомірного, складного художнього твору нетрадиційної поетики, усвідомлюють особливості реалізму ХХ ст. на конкретних прикладах. Коментоване читання вчителем (відводимо на це 10 хвилин уроку перед повідомленням домашнього завдання) у класі фрагменту з тексту новели "Легке дихання" у поєднанні з елементами бесіди евристичного характеру забезпечує "входження" (термін О.Нікіфорової) учнів у художній текст та його адекватне сприйняття вже на етапі самостійного читання вдома відповідно з авторським задумом.

Все це дозволяє на наступному уроці проаналізувати текст новели, як явище мистецтва, уникаючи несумісного з бунінським текстом моралізаторства. А після завершення на другому уроці аналізу тексту залишається час, необхідний для узагальнення та систематизації засвоєного навчального матеріалу, усвідомлення специфіки розвитку реалізму ХХ ст. у контексті світового літературного процесу в цілому, в рідній літературі зокрема.

Урок вважаємо за доцільне розпочати з актуалізації опорних знань. Це сприяє засвоєнню нової навчальної теми у контексті літературного процесу початку ХХ ст. Актуалізація опорних знань проводиться у формі бесіди. Учні пропонуються відповісти на наступні питання:

1. Назвіть специфічні риси літератури ХХ ст. Що обумовило їхнє формування?
2. У чому полягають особливості літературного процесу ХХ ст.? Які кардинально відмінні за естетичними принципами літературні напрями визначали розвиток літератури цієї доби?
3. Чим відрізняється специфіка літературного процесу ХХ ст. від попередньої літературної доби? Який з літературних напрямів визначав характер літературної епохи ХІХ ст.?
4. Твори яких письменників-реалістів ХІХ ст. ми вивчали у минулому році? У якому літературному роді, в якому з жанрів цей напрям досяг свого найвищого розвитку? В якій національній літературі(ях) реалізм ХІХ ст. відзначався особливою глибиною психологізму та філософської думки?

На етапі мотивації навчальної діяльності, повідомлення теми, мети, задач уроку вчитель пояснює учням, що формування уявлення про літературу ХХ ст. доцільно розпочати зі знайомства із специфікою реалізму цієї літературної доби на двох наступних уроках. З'ясувати різницю між реалізмом ХІХ та ХХ ст. ст. учням пропонуються на уроках вивчення творчості, усвідомлення особливостей поетики останнього з російських письменників-класиків, першого з російських письменників лауреата Нобелівської премії Івана Олексійовича Буніна.

Після повідомлення теми, мети, задач уроку етап сприйняття та усвідомлення нових знань розпочинається словом учителя. Він поділиться своїми враженнями, етапами власного становлення як читача творів І.О.Буніна (частіше за все процес цей має певні складності). Ця форма роботи у практичній діяльності дозволяє досягти атмосфери відвертості, учні усвідомлюють, наскільки складна робота на них чекає: доведеться засвоїти нові способи сприйняття та аналізу твору. Водночас учитель їх запевнює у доброзичливому ставленні, обіцяє підтримати у цій нелегкій справі.

Наступна форма роботи на уроці – виразне читання вчителем та аналіз вірша І.О.Буніна "Самотність". Вірш читати краще мовою оригіналу. Учитель пояснює, що І.О.Бунін увійшов у літературу спочатку як поет, згодом здобув визнання як найтонший іррик у прозі, тому збагнути специфіку його прози поза розумінням визначальних рис його поезії не є можливим. Перед прослуховуванням вірша учням пропонується замислитися над тим, у якому настрої перебуває ліричний герой поезії, який стан душі відбито у творі.

Читання вірша триває менше двох хвилин. Учні одразу безпомилково визначають настрій, що змальовано у творі: пригнічений, сумний. Душевний стан визначається трохи складніше в одних класах, одразу – в інших.

Аналіз ліричного твору здійснюємо шляхом проблемно-пошукової бесіди:

1. *Завдяки яким зображувально-виражальним засобам ви відчули настрій та стан душі героя?*

Описується осінь, дощ. Герой хоче купити собаку, бо йому самотньо.

2. *У вірші жодного разу не згадується про пору року, а ви впевнено стверджуєте, що описано осінь. Поясніть, чому ви прийшли до такого висновку.*

Описано дощові дні, стає холодно. Декілька разів повторюється, що життя завмерло до весни, а завмирає життя саме восени.

3. *Давайте вслухаємося у музику поетичного слова І.О.Буніна, спробуємо уявити собі картини, змальовані у рядках вірша.*

Повторне читання першої строфи з пошуками відповідей на запитання.

Перша строфа вірша змальовує певну картину перед вашими очима чи передає якийсь відчуття?

Відповіді різноманітні: одні учні бачать калюжі, у них виникає відчуття всесвітнього потопу, наближення майже кінця світу. Інші учні звертають увагу на специфічний поетичний синтаксис першого рядка (градація), кажуть, що повтором сполучника "і" досягається певна монотонність, одноманітність звучання, яка майже нагадує падіння дощових крапель.

Четвертий рядок повинен переконати читачів у тому, що на дворі панує пізня осінь: учні повинні "побачити" за метафорою ("опустели сади") чорноту голих стовбурів дерев, що простягають начебто у німому благанні руки-віти до неба. В останніх двох рядках вірша поет змальовує внутрішній стан героя через низку відчуттів зорових, кінестетичних. В очах його темно, тягне холодом від вікна. Завдяки сугестії автор досягає того, що учні сприймають це не просто як фізичні відчуття, а відчуття, що в першу чергу змальовують символічну темряву та панування холоду в душі ліричного героя.

Особливу увагу приділяємо розгляду душевного стану, що відбито в змалюванні картини темряви біля мольберту. Учні повинні відчути, що мова ведеться про зникнення життя натхнення: у цих рядках змальовується душевна порожнеча, суцільна спустошеність ліричного героя. Інформаційно нейтральне поза контекстом вірша повідомлення про самотнє перебування ліричного героя на дачі досягає змалювання майже самотності особистості у Всесвіті: пізньої осені всі покинули дачне селище, він один "загубився" серед голих стовбурів дерев, порожніх будинків-мерців та пустелі води (образ пустелі у своєму символічному значенні традиційно використовується для відтворення стану самотності).

Оксиморони "холодна пустеля", "пустеля води", "життя померло" сприяють виникненню у душі читача загостреного відчуття неминучості наближення холоду, зими, смерті.

4. *Які кольори переважають у вірші? Чим ви поясните специфічні домінанти у зображенні співвідношення світла і темряви у цьому вірші?*

У вірші переважають сірі кольори, темрява, мла. Найцікавішим з епітетів, що використовують співвідношення світла і темряви у вірші, є епітет "передвечірня". Використання цього епітету поет майже досягає динаміки у зображенні освітлення: поступово все стає темніше і більше темніше в уяві читача все навколо, він розуміє, що згодом переможе тільки темний колір. Образ вечора також набуває символічного значення: вечір є межею між

денним світлом та нічною темрявою. Ліричний герой заціпенів від наближення ночі, темряви, холоду, зими.

Перші два рядки третьої строфи до того ж змальовують картину похмурого неба, у якому все затягли "безкінечні", "багатоповерхові" хмари, що застилають собою залишки і так нещедрого на світло похмурого осіннього дня. Вони водночас "тиснуть" на читача: поет досягає цими рядками майже відчуття пригніченості. Зникнення останнього сліду коханої, зокрема його уособлення ("сповнився", "розплився"), наводить на думку про великий біль у душі ліричного героя, про море сліз через цей біль, що переповнюють "чашу терпіння", змушують відчуті приреченість на небуття, повне зникнення усього, що існує у цьому світі.

5. *В яких строфах переважно змальовані картини природи? Яким чином відтворює поет пейзажні замальовки: логічно послідовно чи незалежними одна від одної картинками?*

Учні повинні дійти висновку, що перша та третя строфи переважно змальовують картини природи, а друга та четверта – миттєві враження ліричного героя від спілкування з коханою та через розрив за її ініціативою їхніх стосунків.

Все це дозволяє не просто провести певну паралель між станом природи та душі героя, а призводить до ствердження знищення поетом будь-яких меж між двома світами: внутрішнім та світом природи, неосяжним всесвітом. Тобто про руйнування грані між суб'єктивним та об'єктивним як визначальної риси літератури ХХ ст.

Формування в учнів поняття імпресіонізм

(слово вчителя, запис означення у зошити).

Пейзажні замальовки нагадують, начебто слайди розрізаних зображень або різні плани, "схоплені" об'єктивом кінокамери. Така техніка наближає літературу майже до живопису: розрізнені "мазки" потрібно завдяки силі художньої уяви сприймати як єдину цілісність. Саме у живописі у другій половині ХІХ ст. сформувався такий напрям, як імпресіонізм. Імпресіоністи намагалися витончено передати власні миттєві враження та настрої. Це зумовило функціональні та композиційні зміни в літературному опису: опис став епізодичним, фрагментарним, суб'єктивним.

Імпресіоністичні тенденції згодом впливають і на зміни у поезії прозових творів. Їхнього впливу зазнала і реалістична проза, яка творчо і плідно застосовувала набутки модернізму, обравши собі за мету відтворити внутрішній світ індивідуума.

6. *Аналіз другої та четвертої строф. Через що невимовних страждань зазнає ліричний герой? Чи вважає за можливе жити і як саме жити без коханої? Що для ліричного героя є визначальним у понятті "життя"?*

Ліричний герой невимовно страждає через остаточну втрату якоїсь духовної спорідненості душ з коханою людиною: їй тоскно з ним, йому вона вже здається "женой", "чужою", бо віддалилася від нього. Звукопис російського слова "тоскливо" майже примушує відчуті схлип: "слізливо", "плаксиво". Дві літери "о" лунають, наче стогін: "тоскливо".

Яким епітетом визначає цей день у своєму житті поет? Чи можна вважати, що цим епітетом майстер слова намагався виразно визначити, перш за все, стан погоди?

Епітет "ненастний" визначає внутрішній стан ліричного героя. Цей день став для нього таким, бо тільки з природними катаклізмами можна порівняти те, що спіткало його.

Жити без коханої ліричний герой, за його власним твердженням, зможе тільки "якось". Саме оце "якось" дозволяє підвести учнів до розуміння того, що ліричний герой не вважає життям своє існування без коханої.

Що ж його призводить до необхідності існувати, а не жити?

Втрата кохання позбавляє його будь-яких сподівань на можливість вважати своє життя життям. У контексті твору найближчим синонімом до слова "життя" стає слово "кохання". Теми життя, смерті та кохання є провідними, визначальними у творчості І.О.Буніна. (Запис у зошитах: "Провідні теми у творчості І.О.Буніна").

7. Яким чином намагається ліричний герой подолати самотність, розпач? Чи можна стверджувати, що цей вірш песимістичний за пафосом?

Учні повинні проаналізувати усі шляхи подолання самотності. Наміри здолати його вогнем каміну, спиртним напоєм, купівлею собаки доводять, що ліричний герой страждає насамперед від душевного холоду. Він сподівається його перемогти завдяки фізичному теплу та відданості собаки.

Отже у центрі твору постає зображення трагедії особистості, приреченої на самотність. Але сенс свого життя вона вбачає і продовжує бачити у коханні. За пафосом цей вірш ні в якому разі неможливо визначити песимістичним: тричі поет повторює слова "до весни". Ці слова переконують нас у одвічному оновленні, у невмирущості, безсмерті життя та кохання на землі: після ночі обов'язково буде світанок дня, після зими забує весна. Але це вже буде наступний день, нова весна та нове кохання нових або з оновленою душею людей.

Бесіду про специфіку лірики І.О.Буніна доцільно завершити читанням декількох фрагментів з поезій "Листопад" (п'ята строфа: 1-12 та останні два рядки), "Вогні небес", "У лісі, у горі...", "В гостиную сквозь сад и пыльные гардины...". Учні переконуються у майстерності зображення поетом відтінків кольорів, світла, звуків, у багатстві використаних ним зорових деталей. Учитель особливий наголос робить на тому, що все, властиве поезії І.О.Буніна, властиве і його прозі: ліричність, сповідальні інтонації, пошуки вагомих образних деталей, копітка праця над словом, використання імпресіоністичної та символістичної образності. Водночас необхідно визначити провідні теми творчості митця: природа, відсуття єдності людини з природою, злиття в його творчості в єдине ціле образу рідної природи, що є уособленням життя та краси, безкінечної зміни життя та смерті, занепаду російської садиби, батьківщини (*Запис у зошит цієї теми творчості*).

Наступний етап уроку присвячується п'яти-семихвилинній емоційній розповіді вчителя про чинники формування такої незвичайної творчої індивідуальності як І.О.Бунін. Коротка розповідь вчителя містить наступну інформацію. Дитячі та юнацькі роки, що були проведені в оточенні неповторної, скромної краси середньої смуги Росії (Орловська губернія), привчили майбутнього поета прислухатися та приглядатися до оточуючого світу, природи та людини, відчувати у всьому найтонші зміни та рухи. Успадкувавши від батька пристрасність природи, загострену чутливість, змушений через матеріальні нестатки у родині одержувати освіту вдома, він відчував себе вельми самотнім. Ця самотність розвинула у майбутнього митця загострену спостережливість. Знаходження І.О.Буніним свого особливого відчуття світу, оригінального підходу до відтворення його у художній формі привело згодом до визнання: присудження Пушкінської премії, у 1909 році обрання поетом академіком Російської Академії наук. Щоб зрозуміти біль та тугу митця, зрозуміти близькості його світобачення, необхідно уявити себе людиною, на чийх очах руйнується, невідворотно змінюється дорогий його серцю світ.

Історичний коментар зводиться до відповіді учнів на одне-два запитання: Що являло собою Росія на межі ХІХ-ХХ ст.? Які події мали трагічний відгук у житті кожного громадянина країни, зокрема дворян за походженням? Учні пригадують, що традиційно аграрна Росія переживала глибоку кризу: зруйновано було колишній господарський устрій, розпадаються поміщицькі "гнізда", розвиваються міста та підприємства, безземельні селяни пристосовані до нових умов життя поміщики розгубилися. Низка соціальних потрясінь, що чекала на Росію початку ХХ ст., остаточно позбавляла від будь-яких сподівань на краще. Світ митця руйнувався на його очах. Звідси і ідеалізація начебто родинних стосунків з селянами та поміщиками за часів кріпосництва, ностальгія за минулим, і драматизм змалювання загибелі поміщицької Росії, і навмисний відхід у роки найтрагічніших подій (еміграції, Другої світової війни також) до зображення тільки теми кохання. У цьому нестабільному, швидкоплинному світі вічні цінності, порятунок І.О.Бунін шукає тільки у внутрішньому світі людини. Тому велику увагу митець приділяє зображенню психології людських стосунків, дослідженню суб'єктивного та ліричного у

своєму творчому доробку. Вагомим мотивом творів пізньої пори стає мотив пам'яті. Що згодом навіть набуває значення образу-символу.

Узагальнення вчителем специфічних рис реалізму ХХ ст.

Все це доводить, що проза реалістів початку ХХ ст. відрізняється концентруванням у змісті і формі. У реалістичних творах порушується послідовність дії, використовуються прийоми її "стиснення", значну роль відіграє підтекст, елементи символіки, імпресіонізму, метафоричність оповіді. Найвищих досягнень література ХХ ст. здобула у жанрах "малої" прози. Адже тепер навіть мить з життя людини відчувалася визначальною.

Однією з особливостей прози І.О.Буніна є її "фрагментарність". Сюжет у його творах складається іноді зовсім на незвичному для читача рівні: на рівні підтексту, на рівні наскрізних тем. Засвоєння способів сприйняття творів з такою незвичною сюжетною будовою відбувається під час складання опорного конспекту за індивідуальними повідомленнями учнів, що одержали за текстом оповідання "Антонівські яблука" випереджальні завдання.

Зі скількох частин складатиметься оповідання? Чи здатні ви переказати фабулу твору (викласти низку подій, що лягли в його основу)? Ліричні чи епічні твори, зазвичай, таким чином відтворюють дійсність? На чому необхідно зосередити свою увагу: на описаних подіях чи на настрої, який відтворено у тексті? Який образ надає цілісність, завершеність цьому твору? Поясніть своє розуміння цієї символічної деталі.

Переказати фабулу неможливо. Провідний настрій твору – елегійний. Згадується колишнє життя, митець тужить за минулим. Це туга за стабільним, впевненим життям, яке поступово руйнується, зубожіє. Це розповідь про зміни погляду на життя з дитячих років до похилого віку людини. Завершується розповідь сумною нотою: на ліричного героя попереду чекає люта зима, самотність, невпевненість у майбутньому, а згодом сама смерть.

Динаміку життя, світогляду, настрою авторів дозволяють передати чотири розрізнені "мазки" з життя дрібномаєтних. В кожному епізоді змальовується осінь: спочатку як момент збирання багатого врожаю, радість від чого відчуває майже весь світ, згодом від цього світу залишається невеличкий острів – тітчина садиба, де він наче у себе вдома, з упорядкованим господарським устроєм, а невдовзі тільки виїзди у гості на полювання нагадують про колишні часи, та й з плином часу навіть ці поїздки вже не може дозволити собі колишній хазяїн країни.

Все згодом марніє, дрібніє, зубожіє. Туга та смуток за ідеалізованим, неповторним минулим концентрується у символічному образі **запаху** антонівських яблук, що неможливо ані втримати, ані зберегти. Графічне зображення цієї динаміки, можливо, допоможе учням засвоїти імпресіоністичну специфіку побудови сюжету твору, з'ясувати, що головним героєм твору може стати відчуття, настрої, образ-переживання. Традиційно такі образи зображувалися тільки у ліриці. Мелодійність, ритмічність, багатство виражальних засобів прози І.О.Буніна наближають її до поезії, допомагають розкрити відтінки внутрішнього стану, відчуттів ліричного героя.

Учням пояснюється, що на уроці вони тільки мали можливість побачити специфічну побудову сюжету оповідання "Антонівські яблука", але всієї багатобарвної палітри художніх засобів на уроці навіть не почали розглядати через обмеженість навчального часу.

На етапі закріплення нових знань просимо учнів пригадати провідні теми творчості І.О.Буніна, пояснити, в чому полягає специфіка прози цього митця, представником якого різновиду реалістичної прози його можна вважати – філософсько-інтелектуальної чи психологічної.

Урок закінчуємо повідомленням домашнього завдання. Учні вдома повинні прочитати новелу І.О.Буніна "Легке дихання", визначити провідний пафос цього твору, пояснити сутність його фіналу, символіку назви, спробувати визначити особливості побудови сюжету. За словником літературознавчих термінів школярі повинні виписати означення фабули та сюжету, пояснити на прикладі цього твору, в чому полягає сутність кожного з них.

Учитель закінчує урок виразним читанням фрагменту з новели "Легке дихання" (до появи Ольги Мещерської в кабінеті начальниці гімназії). Читання першого абзацу спрямовано на донесення відчуття холоду, самотності, що панують на цвинтарі. Учні повинні відчути, що вони волею письменника опинилися в царині Смерті. Улюблений І.О.Буніним прийом контрасту сприяє досягненню блискавичного ефекту саме в цій новелі: посеред цвинтаря, як спростування влади Смерті, на читача "дивляться" з мертвого, холодного марфорового медальйона "радісні, надзвичайно живі очі" героїні твору.

Після прочитання авторського опису Ольги потрібно спитати, якою ж красою вирізнялася головна героїня, як ставиться автор до неї. Учні повинні збагнути природний характер цієї краси, пояснити, що завдяки прийому градації (ніхто так, як вона...; не ганьбили її краси ні... ні...), відсутності детального змалювання зовнішності дівчини автор захоплює читача її вродою, переконує в її винятковості.

Пошук відповіді на питання, навіщо письменник двічі акцентує увагу читача на обожнювальному ставленні до Ольги малечі гімназії, сприяє розумінню того, що краса героїні є втіленням чогось набагато більшого, ніж просто жіночої привабливості. Дітей здурити неможливо: вони відчувають справжнє і красиве безпомилково. Це допоможе зрозуміти, що всі розмови про дівчину викликані були заздрістю, повним нерозумінням її природи, поведінки, внутрішнього стану.

Учні роблять висновок, що автор зумів перенести читацьке уявлення миттєво у світ, де вирує Життя, Краса, Врода. Тепер вони підготовлені до визначення самостійно основних складових сюжету цієї новели. Такий хід підготовки до сприйняття та аналізу твору І.О.Буніна вважаємо методично виправданим. Як наслідок роботи на цьому уроці є засвоєння учнями способів сприйняття творів нетрадиційної поезики.